

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1977

127 111 111

BRNO 1980

ně vystupuje chudoba jeho okrajových částí, zejména pokud se týká zlomků nálezů z barevných kovů, které se vyskytly ve sledované ploše jen v minimálním množství.

Vorbericht über die Ergebnisse der 24. Grabungssaison in Mikulčice /Bez. Hodonín/. Die systematische Grabung der umfangreichen Burgwallagglomeration aus dem 6.-10. Jahrhundert im Jahre 1977 verlief auf einer Fläche von mehr als 3000 m². An den Arbeiten beteiligten sich Dr. Z. Klanica, CSc. /Grabungsleiter/, E. Bučíková, A. Bartošková, die Techniker O. Marek, R. Rutar. Vorerst wurden die technischen Vorarbeiten für die Untersuchung der Flußsedimente und der anliegenden Fortifikationssysteme im Raume zwischen der V. und VI. Kirche vorgenommen. Sofern es die Innengliederung der Fürstenburg betrifft, deckten wir eine Fläche von 500 m² ab, die auf einer Seite an die Abdeckung der Flußsedimente zwischen der V. und VI. Kirche, auf der anderen Seite an die Grabung anknüpft, die in der Umgebung der V. Kirche in den Jahren 1959-1963 durchgeführt worden war. Die Richtigkeit der Wahl des Grabungsortes bestätigten zwei wichtige Entdeckungen. Es handelt sich vor allem um den Fund von Resten eines umfangreichen Baues, dessen Untersuchung noch nicht beendet ist. Das Objekt besteht aus einer Holzhalle von viereckigem Grundriss, die eine Seite beträgt etwa 7 m. An die Halle knüpft auf der Ostseite ein viereckiger Anbau, der einen gegossenen Mörtelfussboden im Ausmasse von 3 x 3 m hatte, mit flachen Steinen ausgelegt. In den Ecken des Mörtelfussbodens sind Spuren von Holzpfosten, die in diesen eingegossen waren. Hier fand man auch den Teil eines steinernen Pfeilerkapitells. An den angeführten Anbau mit Mörtelfussboden schliessen unmittelbar Reste eines Gräbchens, das mit senkrecht gestellten flachen Steinen ausgelegt ist, die vermutlich die Grundbalken der Blockbaukonstruktion der Holzhalle zusammenhielten. Im Ostteil des dertart begrenzten Interieurs wurden Fundamente einer auf Mörtel erbauten Querwand abgedeckt, die keinen Zusammenhang mit den Wänden der Halle hat; sie ist fast in der Mitte situiert. In der Umgebung der Querwand stellten wir Spuren eines gegossenen Mörtelfussbodens fest. Einer genaueren zeitlichen Einreihung des Baues helfen Skelettgräber, die genau seine Wände respektieren. Das ungefähr 30 Gräber zählende Gräberfeld war ziemlich durch spätere Eingriffe, besonders durch Ausrauben der Gräber gestört. Eine Reihe von Gegenständen befindet sich daher in der Kulturschicht ohne direkten Zusammenhang mit den Skeletten. In den Gräbern um den beschriebenen Bau fand man silbernen und bronzenen Schmuck - vor allem einfache Ohrgehänge mit beiderseitiger Traube und Ohrgehänge mit zwei Trommeln. Einer von den chronologisch empfindlichsten Grabfunden ist ein silberner Fingerring mit Bandring und mässig gewölbtem granuliertem Buckel. Die gefundenen Gegenstände werden von verschiedenen Autoren auf anderen Fundorten sämtlich übereinstimmend in das Ende des 9. oder den Beginn des 10. Jahrhunderts datiert. Dies ist vermutlich auch die Zeit, als im nordöstlichen Zipfel der Fürstenburg von Mikulčice ein aus Holz- sowie Stein-kombinierter Bau entsteht, von dem Gräberfeld umgeben. Aus der Beschreibung der gefundenen Reste, besonders aber von der Existenz des Gräberfeldes in der Umgebung der Objekte geht hervor, dass wir bei seiner Interpretation auch mit der Möglichkeit eines sakralen Charakters des angeführten Baues rechnen müssen. Falls die weitere Grabung unsere Annahmen bestätigt, wird es sich um die XII. Kirche handeln, die auf der Agglomeration von Mikulčice entdeckt wurde, zum erstenmale haben wir hier jedoch eine kombinierte Holz- und Mauerkonstruktion. Der beschriebene Bau befindet sich in unmittelbarer Nähe der Befestigung, wo wir beabsichtigen, im nächsten Zeitabschnitt die Eintrittsstelle in den Burgwall und seine eventuelle Verknüpfung mit der VI. Kirche festzustellen. Der Organisation der Siedlung, die auf der Westseite an die Fürstenb. rg anknüpft, widmeten wir eine Abdeckung von ca. 300 m². Die neuen Erkenntnisse betreffen die Konstruktion des vorgrossmährischen Wohnbaues. Bei Objekt 646 stellte man kleine Umfangspfostengruben fest, die eine Wandkonstruktion aus dichtem Stangenholz andeuten. Die Blockbaukonstruktion des Objektes 939 brachte ausser anderem einen verhältnismässig gut erhaltenen Fussboden aus Holzbohlen. Entgegen den Objekten, die im Zentrum der Siedlung liegen, tritt sehr markant die Armut ihrer Randteile hervor, besonders der Funde aus Buntmetall, die auf der untersuchten Fläche nur in minimaler Menge vorkamen.

ZVÍŘECÍ KOSTNÍ MATERIÁL Z HRADIŠTĚ V MIKULČICÍCH Z VÝZKUMU Z ROKU 1968

/okr. Hodonín /

Zdeněk Kratochvíl, AÚ ČSAV Brno

Dosavadní výsledky archeologického bádání na velkomoravském hradišti v Mikulčicích jsou výsledkem soustavné mnohaleté práce početného týmu archeologů. Pomocné disciplíny archeologie se v počátečním rozsahu široce vedeného výzkumu podílely jen nepatrně, neboť jejich účast na takových výzkumech nebyla zcela běžná. Na poli archeologie se tato soustavnost počala vyvíjet až s nástupem specialisty - osteologa do Archeologického ústavu ČSAV v Brně. Od jeho nástupu v roce 1967 se počal zvířecí kostní materiál zpracovávat průběžně. Dosavadní velké nahromadění materiálu vedlo však k tomu, že byl uložen v depositářiích a následkem jeho množství mnohdy nepřehledně. Proto bylo přikročeno ke zpracování souboru materiálu do roku 1968 /Kratochvíl 1978/ a po tomto roce pak vždy jednotlivě za

příslušnou sezónu. Tak je tomu poprvé právě v předloženém materiálovém sdělení, jež je uzpůsobeným přehledem výzkumné sezóny 1968 /Kratochvíl 1976/.

Rozsáhlý výzkum v této sezóně, jehož předběžné archeologické výsledky podal ve svém sdělení Z. Klanica 1970, přinesl bohatý materiál zvířecích kostí. Ze získaného množství 18 805 kusů kostních zbytků bylo 41,1% neurčitelných. Určený materiál obsahoval a doplnil již zjištěné druhy na tomto sídlišti, včetně dokladů pro domácího osla. Jako dosud je i v tomto materiálu převaha prasete domácího, jež je vyjádřena zcela přesvědčivě: 49,7% určeného kostního materiálu patří praseti domácímu. Tomu odpovídá i vyjádření, pokud se přidržujeme stanovenému minimálnímu počtu jedinců. Je nepochybné, že prase domácí bylo jednou z nejdůležitějších složek potravy obyvatel sídliště. I když ostatní zvířata dohromady tvořila druhou polovinu určeného materiálu, nedosahovala v žádném případě takového počtu jako prase domácí. Z divokých zvířat tvoří prase divoké a jelen nejpočetnější skupinu. Z celkového množství materiálu je však podíl volně žijících druhů nevelký, představující jen doplněk fauny domácích zvířat. Tato skutečnost, spolu s přehledem o získaném materiálu jednotlivých druhů je uvedena v tabulce 1. Mimo to jsme stanovili i minimální počet jedinců jednotlivých určených druhů. Nově jsme se zaměřili na prošetření kostních zbytků nejen na celé ploše, ale i v jednotlivých čtvrcích. Výzkum tohoto roku poskytl osteologický materiál z 27 čtvrců a 6 kontrolních bloků. Při zpracování jsme stanovili zastoupení jednotlivých druhů počtem jejich kostních zbytků v příslušných čtvrcích a z nich jsme určili minimální počet jedinců. Zjištěné výsledky jsou sumárně uvedeny rovněž v tabulce 1. Je patrné, že kromě prasete domácího, kde jsou výsledky srovnatelné, docházíme tímto k poněkud odlišným hodnotám od těch, které se získávají celkovým prošetřením kostního materiálu /tab.1/. Vysvětlení těchto závislostí je však otázkou dalšího výzkumu

Počty kostních zbytků ve zkoumaných čtvrcích představují rovněž samostatnou otázku výzkumu. Naši první snahou je získání představy, jaká frekvence osteologického materiálu je ve zkoumaných čtvrcích. Výsledkem tohoto pozorování je skutečnost, že největší podíl čtvrců je ten, v nichž se nacházelo 100 - 200 kostních zbytků. V dalších třídách je zastoupení počtu čtvrců přibližně na stejné úrovni, kde se vyskytovalo v jednotlivých čtvrcích přibližně stejné množství kostních zbytků. Přehledně je tato skutečnost vyjádřena v grafu 1.

Mimo tyto výsledky uvádím přehlednou tabulku 2, v níž jsou zachyceny určené druhy zvířat a jim odpovídající kostní zbytky z jednotlivých tělních krajin.

L i t e r a t u r a :

- Klanica , Z. , 1970: Die Ergebnisse der fünfzehnten Grabungskampagne in Mikulčice /Bez. Hodonín/.
Přehled výzkumu 1968, Brno 1970, pp. 43 - 52.
Kratochvíl , Z. , 1976: Zvířecí kostní materiál z Mikulčic V. Nálezová zpráva. Archiv AÚ ČSAV ,
pp. 1 - 163, č. j. 2084/76.
Kratochvíl , Z. , 1978: Přehled zvířecího kostního materiálu z výzkumů na hradišti v Mikulčicích z let
1954 - 1967 /okr. Hodonín/. Přehled výzkumu 1977, v tisku.

Tab. 1 Počet kostních zbytků /PK/ a minimální počet jedinců určených druhů stanovený sumací z jednotlivých čtvrců /MPJ - 1/ a z celé prošetřené plochy /MPJ - 2/ v absolutních a relativních /v %/ hodnotách.

	PK		M P J - 1		M P J - 2	
	abs.	v%	abs.	v%	abs.	v%
Bos primigenius f. taurus	3 274	29,75	171	17,45	83	14,30
Sus scrofa f. domesticus	5 513	49,70	377	38,45	284	49,00
Ovis - Capra	1 291	11,65	135	13,80	102	17,60
Ovis ammon f. aries	300	2,70	69	7,05	33	5,70
Capra aegagrus f. hircus	91	0,80	33	3,40	13	2,25
Equus ferus f. caballus	127	1,40	27	2,74	7	1,20
Asinus africanus f. domesticus	1	0,02	1	0,10	1	0,20
Canis lupus f. familiaris	34	0,30	11	1,10	4	0,70

Felis lybica						
f. catus	3	0,05	3	0,30	1	0,20
Gallus gallus						
f. domesticus	96	0,85	34	3,50	13	2,25
Anser anser						
f. domesticus	56	0,50	23	2,35	7	1,20
Sus scrofa	121	1,10	32	3,25	11	1,90
Cervus elaphus	90	0,80	29	2,95	7	1,20
Bos primigenius	1	0,02	1	0,10	1	0,20
Capreolus capreolus	13	0,10	12	1,20	4	0,70
Lepus europaeus	18	0,15	14	1,45	5	0,80
Castor fiber	3	0,02	2	0,20	1	0,20
Bison bonasus	1	0,04	1	0,10	1	0,20
Ursus arctos	5	0,05	5	0,50	1	0,20
<hr/>						
Celkem	11 038	100,00	980	100,00	579	100,00
Neurčitelné	7 767					
<hr/>						
Celkem	18 805					

Tab. 2 . Počet kostních zbytků určených druhů z jednotlivých částí skeletu

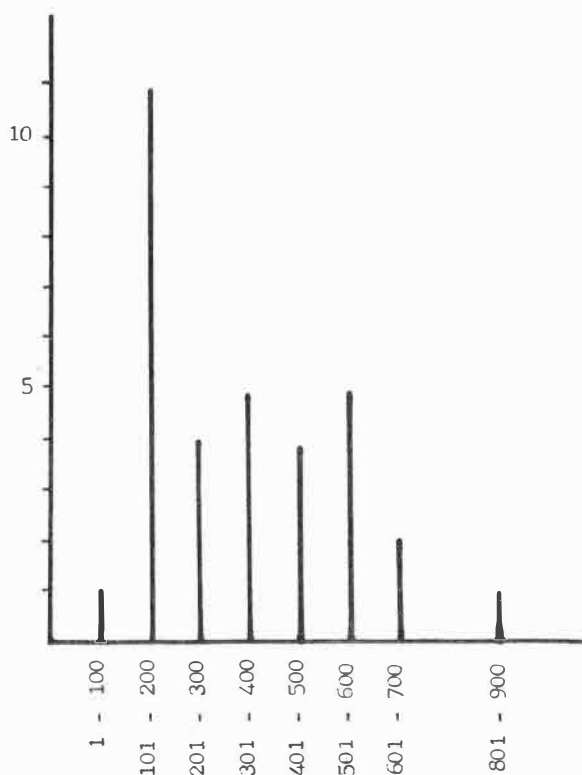
	<i>Bos primigenius</i> f. <i>taurus</i>	<i>Sus scrofa</i> f. <i>domesticus</i>	Ovis - <i>Capra</i>	Ovis ammon f. <i>aries</i>	<i>Capra aegagrus</i> f. <i>hircus</i>	<i>Equus ferus</i> f. <i>caballus</i>	<i>Asinus africanus</i> f. <i>domesticus</i>	<i>Canis lupus</i> f. <i>familiaris</i>	<i>Felis lybica</i> f. <i>catus</i>	<i>Gallus gallus</i> f. <i>domesticus</i>	<i>Anser anser</i> f. <i>domesticus</i>	<i>Sus scrofa</i>	<i>Cervus elaphus</i>	<i>Bos primigenius</i>	<i>Capreolus capreolus</i>	<i>Lepus europaeus</i>	<i>Castor fiber</i>	Bison <i>bonasus</i>	<i>Ursus arctos</i>			
Ossa cranii	201	756	59	6	-	-	-	2	-	-	-	7	1	-	-	-	-	-	-	1	032	
Proc. cornualis	54	-	3	26	25	-	-	-	-	-	-	-	x	-	-	-	-	-	-	-	112	
Maxilla	48	340	52	-	-	1	-	-	-	-	-	3	2	-	-	-	-	-	-	-	448	
Mandibula	205	949	261	3	-	6	-	8	-	-	-	21	4	-	1	1	2	-	-	1	461	
Dentes sup.	44	65	8	-	-	7	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	126	
Dentes inf.	55	156	27	-	-	5	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	245	
Atlas	73	123	38	3	-	1	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	241	
Axis	48	34	44	4	-	2	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	134	
Os sacrum	22	6	11	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	40	
Sternum	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	
Scapula	170	472	92	43	14	2	-	2	-	7	11	5	8	-	4	1	-	-	-	-	831	
Humerus	221	527	117	48	10	5	-	5	1	17	13	5	11	-	4	-	-	-	-	-	984	
Radius	230	252	78	67	27	14	-	3	1	2	6	4	11	1	3	-	-	-	-	1	700	
Ulna	108	339	19	12	2	4	-	4	-	4	6	6	6	-	-	-	-	-	-	-	510	
Ossa carpi	57	2	2	-	-	8	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	70	
Metacarpus	126	134	57	6	-	13	-	1	-	-	-	6	1	-	1	-	-	-	-	1	346	
Pelvis	211	294	144	2	-	7	-	-	-	-	-	3	2	-	-	9	-	-	-	-	672	
Femur	221	247	59	11	1	5	-	4	1	19	9	3	2	-	-	1	1	-	-	1	585	
Patella	23	1	-	-	-	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	28	
Tibia	268	372	122	67	12	3	-	1	-	34	4	6	2	-	-	6	-	-	-	-	897	
Fibula	-	64	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	65	
Ossa tarsi	48	1	1	-	-	5	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	56	
Talus	149	80	21	-	-	8	-	-	-	-	-	9	10	-	-	-	-	-	-	-	277	
Calcaneus	150	121	19	-	-	6	-	-	-	-	-	8	4	-	-	-	-	-	-	-	309	
Metatarsus	137	115	47	2	-	6	-	1	-	12	2	7	7	-	-	-	-	-	-	-	336	
Phalanx proximalis	223	57	10	-	-	7	-	-	-	-	-	10	10	-	-	-	-	-	-	-	317	
Phalanx media	109	6	-	-	-	4	-	-	-	-	-	6	6	-	-	-	-	-	-	-	131	
Phalanx distalis	72	-	-	-	-	4	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	79	
Celkem	3 274	5 513	1 291	300	91	127	1	34	3	96	56	121	90	1	13	18	3	1	5		11 038	
Neurčitelné																					7 767	
Celkem																						18 805

Diagramm 1

Mikulčice /Kr. Hodonín/. Tierisches Knochenmaterial aus der Grabung im Jahre 1968. Zahl der Quadrate /Vertikale/ und die ihnen entsprechende Menge von Knochenüberresten, in Klassen mit dem Intervall 100 eingeteilt /Horizontale/.

Graf 1

Mikulčice /okr. Hodonín/. Zvířecí kostní materiál z výzkumu v roce 1968. Počet čtverců /vertikála/a jim odpovídající množství kostní chzbytků, rozdělených do tříd s intervalem 100 /horizontála/.

Graf 1 . Kratochvíl , Z. , Přehled výzkumů 1978. Zvířecí kostní materiál z hradiště v Mikulčicích z výzkumu z roku 1968 /okr. Hodonín/.

Tierknochen aus dem Burgwall in Mikulčice vom Grabungsjahr 1968 /Bez . H o d o n í n / . Die Ergebnisse der Grabungssaison auf dem Burgwall in Mikulčice brachten ausser archäologischen Funden zahlreiches Material an Knochenüberresten von Haustieren. Die bestimmten Gattungen der Haus- und wildlebenden Gattungen sind auf Taf. 1 angeführt, wo ausser den absoluten und relativen Zahlen der Knochenüberreste /PK/ auch die festgestellten Mindestindividuenzahlen angeführt sind und zwar aufgrund des gesamten Materiales /MPJ-2/ und aufgrund der Untersuchung des Materiales in den einzelnen Quadraten und ihrer Summarisierung /MPJ-1/. Am Diagram 1 ist die Vertretung der einzelnen Quadrate aufgrund der Häufigkeit der in diesen vorkommenden Knochenüberresten, mit dem gegebenen Intervall 100, angeführt.

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1977

- Vydává : Archeologický ústav ČSAV v Brně , sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor : Akademik Josef Poulík
Redaktoři : Dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Říhovský
Překlady : Dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby : doc. dr. B. Klíma, A. Malinková, A. Šik
Na titulním listě : Bronzová dýka z únětického pohřebiště v Mušově
Tisk : Moravské tiskařské závody, n.p. Olomouc, závod Gottwaldov,
provoz 34 - Kyjov
Evidenční číslo : ÚVTEI - 73332
Vydáno jako rukopis - 450 kusů - neprodejné